

FRA paziņojums presei
Vīnē, 2025. gada 27. novembrī

**Embargo: līdz 2025. gada 27. novembra plkst. 6.00 (pēc
Centrāleiropas laika)**

Sistēmiskas pārmaiņas, kas vajadzīgas, lai izbeigtu vardarbību pret cilvēkiem ar invaliditāti aprūpes iestādēs

Pamešana novārtā, ļaunprātīga izmantošana un vardarbība pret cilvēkiem ar invaliditāti, kuri dzīvo aprūpes iestādēs, ir plaši izplatīta visā ES. Jauns ziņojums no ES Pamattiesību aģentūras (FRA) parāda, kā vardarbības normalizācija, šķēršļi, kas kavē ziņot par pārkāpumiem, un efektīvas uzraudzības trūkums apdraud cilvēku ar invaliditāti tiesības. FRA aicina ES valstis steidzami rīkoties, lai novērstu vardarbību, aizsargātu cietušos un sauktu iestādes pie atbildības.

ES vairāk nekā 1,4 miljoni cilvēku ar invaliditāti dzīvo aprūpes iestādēs. Tā kā Eiropas Savienība un dalībvalstis nepilda savus pienākumus deinstitucionalizācijas jomā saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām (CRPD), daudzi cilvēki šādos apstākļos saskaras ar savu pamattiesību pārkāpumiem. FRA jaunākajā ziņojumā ["Aprūpes vietas = drošas vietas? Vardarbība pret personām ar invaliditāti iestādēs"](#) ir norādīts uz ievērojamiem trūkumiem aizsardzībā pret vardarbību, ļaunprātīgu izmantošanu un pamešanu novārtā un šādas rīcības novēršanā.

Ziņojumā izceltie vardarbības veidi ir kliegšana un apvainojumi, piespiedu ārstēšana un pārmērīga zāļu lietošana, patvaļīga ierobežojošu līdzekļu izmantošana, piespiedu darbs un finansiāla ekspluatācija, kā arī fiziska un seksuāla vardarbība. Cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem, bērni un vecāki cilvēki ir pakļauti lielākam ļaunprātīgas izmantošanas riskam.

Vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu iestādēs veicina hronisks darbinieku trūkums un ierobežotie resursi. Daudzi upuri ir sākuši uzskatīt vardarbību par normālu parādību un nav informēti par savām tiesībām un iespējām ziņot par vardarbību. Tas rada pastāvīgus šķēršļus, kā arī klusēšanas un nesodāmības kultūru.

Lai novērstu šīs sistēmiskās nepilnības, FRA aicina ES valstis:

- **Pārtraukt institucionalizāciju** un par galveno uzdevumu izvirzīt cilvēku ar invaliditāti iekļaušanu sabiedrībā atbilstoši ES un dalībvalstu saistībām saskaņā ar ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 19. pantu.

- **Stiprināt aizsardzību pret vardarbību.** Nodrošināt, ka valstu tiesību akti par institucionālo aprūpi atbilst starptautiskajām un ES juridiskajām saistībām. Vākt uzticamus, salīdzināmus un savlaicīgus datus, lai labāk novērtētu situāciju un novērstu, aizsargātu pret un reaģētu uz vardarbību aprūpes iestādēs.
- **Uzlabot uzraudzību.** Nodrošināt, ka uzraudzības iestādes ir pilnīgi neatkarīgas un tām ir pietiekami resursi, lai veiktu regulāras, pārredzamas un iepriekš nepaziņotas vizītes aprūpes iestādēs. Eiropas Komisijai būtu jāaptur un jāatgūst ES līdzekļi no iestādēm, kurās novēroti pārkāpumi.
- **Nodrošināt pieejamu ziņošanu.** Nodrošināt cietušajiem piekļuvi drošiem un konfidencialiem ziņošanas mehānismiem, nebaidoties no atribības un efektīvi aizsargājot ziņotājus.
- **Sniegt norādījumus un nodrošināt apmācības.** Izstrādāt praktiskas vadlīnijas par to, kā efektīvi novērst un reaģēt uz vardarbību iestādēs. Izstrādāt obligātas daudzdisciplīnu apmācības aprūpes iestāžu personālam, uzraudzības grupām, policijai un tiesu iestādēm.
- **Nodrošināt personu ar invaliditāti un viņus pārstāvošo organizāciju pilnīgu līdzdalību** politikas un programmu izstrādē, īstenošanā un novērtēšanā attiecībā uz vardarbību aprūpes iestādēs.

Citāts no FRA direktores [Sirpa Rautio](#) teiktā:

"Vardarbība pret cilvēkiem ar invaliditāti aprūpes iestādēs ir sistēmiska problēma, kas prasa sistēmiskas pārmaiņas. ES un tās dalībvalstīm ir jāpilda savas juridiskās saistības un jāaizsargā cilvēku ar invaliditāti pamattiesības, piešķirot prioritāti viņu iekļaušanai sabiedrībā, izturoties pret viņiem ar godu un cieņpilnu attieksmi un efektīvi aizsargājot viņus no vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas."

Ziņojumā izmantoti pētījumi, kas veikti 27 ES dalībvalstīs un trīs kandidātvalstīs (Albānijā, Ziemeļmaķedonijā un Serbijā), kā arī intervijas, kas veiktas 10 ES dalībvalstīs (Horvātijā, Vācijā, Īrijā, Itālijā, Latvijā, Maltā, Polijā, Portugālē, Slovākijā un Slovēnijā).

FRA iepriekš publicēja ziņojumu par [pāreju no aprūpes iestādēm uz dzīvi sabiedrībā cilvēkiem ar invaliditāti](#) un par [vardarbību pret bērniem ar invaliditāti](#).

Plašākai informācijai lūdzam sazināties ar: media@fra.europa.eu / Tālr.: +43 1 580 30 642

Šo paziņojumu presei iztulkoja Eiropas Savienības iestāžu Tulkošanas centrs, bet *FRA* eksperti to nebija pārlasījuši.